

GENEL TÜRK TARİHİ

ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt/Volume 7, Sayı/Issue 13, Ocak/January 2025, ss. 237-240.

Geliş Tarihi–Received Date: 09.12.2024 Kabul Tarihi–Accepted Date: 20.01.2025

KİTAP İNCELEMESİ – BOOK REVIEW

ESKİ TÜRK TARİHİ

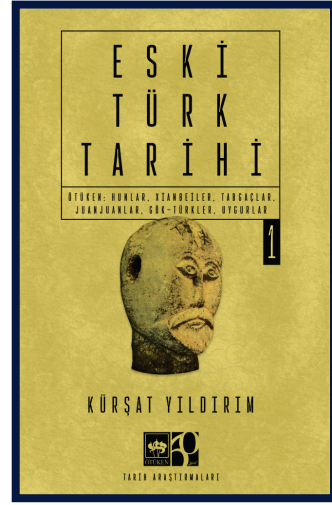
(Ötüken: Hunlar, Xianbeiler, Tabgaçlar, Juanjuanlar, Gök-Türkler, Uygurlar)*

 <https://doi.org/10.53718/gttad.1598581>

 SEMİYENUR AKBAŞ**

Eski Türk Tarihi isimli eser dört cilt olarak planlanmış olmakla birlikte bu çalışmada incelenen ilk cildi, 2024 yılında Ötüken Neşriyat tarafından yayınlanmıştır. Kitabı yazış gayelerini ve motivasyonunu ön sözde (s. 11-16) aktaran yazar; kitabın genel okuyucu kitlesine hitap etmesini, Türk tarihinin bir Türk tarihçisinin gözünden ele alınmasını, tarih bilimine bağlı kalınarak metodolojik ve kronolojik bir yaklaşım benimsemeyi amaçlamış; Prof. Dr. Abdulkadir Donuk Hoca'nın hayattayken kendisinden Türk tarihini baştan sona yazmasını istediğinden bahsetmiştir.

Prof. Yıldırım, bu çalışmada Ötüken merkezli Türk devletlerini okuyucuya aktarmıştır. Yıldırım'ın ileri seviye Çincesi bu çalışmaya oldukça yarar sağlamakla beraber çalışmada Çince vesikalardan transkripsiyonuna yer verildiği görülmüştür. İslamiyet öncesi Türk tarihçiliğinin en önemli kaynakları olan Çince vesikalardan okuyucunun da ulaşabilmesi, yazarın yorumlarını eleştirme ve doğrulama imkânı vermiştir. Yazar; eserinde haritalar, beylerin ve boyların yer aldığı çizelgeler kullanmıştır. Bu eserde pek çok sosyal bilimler çalışmalarında olduğu gibi doküman analizi yöntemi kullanılmış, ana kaynaklarla birlikte ulusal ve uluslararası literatüre de hâkim olduğu görülmüştür.

Kitap; ön söz, giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. Bölümler, kısımlar hâlinde aktarılmakta ve her kısımdan önce bir giriş bulunmaktadır. Kısımlar, kendi içlerinde başlıklara ayrılmaktadır. Her olayın bir başlık hâlinde aktarılması, araştırmacının araştıracağı yeri bulmasında kolaylık sağlamıştır.

Kitabın giriş kısmında (s. 17-36) Türklerin kutlu başkenti Ötüken'le birlikte Türklerde düşünceye ve bu düşünceyi şekillendiren etkenlere değinilmiştir. Burada Türklerin bilerek konar-göçer bırakılması ve Ötüken merkezindeki dağa verilen değer hakkındaki bilgiler oldukça dikkate değerdir.

Kitabın ilk bölümünde (s. 37-244) yani “*Hunlar (MÖ 209-MS 216)*” bölümünde Asya Hunları tarafından kurulan Hun devletinden bahsedilmiş, kitabın Ötüken devletlerini anlatması dolayısıyla Avrupa Hunlarına değinilmemiştir. Bu bölüm dört kısımdan oluşmaktadır: *Hun Devleti'nin Siyasi Tarihi; Hunların Adı, Dili ve Kökeni; Devlet Teşkilatı, Kültür ve Toplum; Hunların Tarihi Coğrafyası*. Hun devletinin siyasi tarihi kısmı, “*Türklerin Atalarına Atfedilen Kültürler*” başlığıyla başlar ve kültürlerle birlikte Hunların ataları hakkında bilgiler verildikten sonra “*Modu*” ile Asya Hunlarının siyasi tarihine geçer. Burada Asya Hunlarına ve yıkılış sonrası ortaya çıkan Türk hanedanlıklarına değinilir. İkinci kısımda ise başlıktan da anlaşılacağı üzere Hunların isminin geçtiği belgeler ışığında isim kökeni hakkında bilgiler verilmiş, Hun dili hakkında iddialar paylaşılmış ve Çin kaynaklarıyla arkeolojik buluntular ışığında Hunların kökeni hakkında yorumlar yapılmıştır. Üçüncü kısımda ise Hunların devlet teşkilatından, merkez-çevre ilişkilerinden, kültürlerinden ve

* Kürşat Yıldırım, *Eski Türk Tarihi (Ötüken: Hunlar, Xianbeiler, Tabgaçlar, Juanjuanlar, Gök-Türkler, Uygurlar)*, C. 1, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2024.

** Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü, Ankara/TÜRKİYE, E-Posta: semiyenurakbas@gmail.com, ORCID ID: 0009-0008-0180-3557.

ESKİ TÜRK TARİHİ

toplumdan bahsedilip Çin kaynaklarındaki ifadeler aynen aktararak açıklanmıştır. Dördüncü kısımda ise, Hunların tarihi coğrafyasından haritalarla destekleyerek bahsedilmiştir.

İkinci bölümünü (s. 245-318) “*Xianbeiler, Tabgaçlar*” oluşturmaktadır ve iki kısma ayrılmıştır. İlk kısımda “*Xianbeiler (MS 25-35)*” ele alınmış ve onların kurdukları devletler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Tuyuhunlar ve Wuhuanlar da bu kısımda anlatılmıştır. Birbirine çok benzeyen kültürlere sahip olan Xianbeilerin ve Wuhuanların kültürüne ise tek bir başlık altında değinilmiştir. İkinci kısmı ise “*Tabgaçlar (MS 160-556)*” oluşturmaktadır. Tabgaç ismi ve kökeniyle siyasi tarihe başlangıç yapılıdır. Beyler ve hükümdarlar çizelgesiyle bölüm kapatılır. Tabgaçlar’ın Ötüken merkezli olmamasına karşın yazar, Ötüken’e doğrudan etki etmelerinden dolayı yer verdiğini açıklamıştır.

Üçüncü bölüm (s. 319-388) “*Juanjuanlar (402-552)*”dır. Bu bölüm iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım, “*Juanjuanların Siyasi Tarihi*”dir. Siyasi tarihten sonra ikinci kısım olan “*Toplum ve Devlet*”e geçilir. Juanjuanların kökeni, yaşam tarzları, isimleri ve dillerinden bahsedildikten sonra kullandıkları ünvanlar tek tek açıklanır. Ardından beylerin ve kağanların çizelgesine yer verilir ve dördüncü bölüm olan “*Gök-Türkler (552-744)*”e geçilir.

Dördüncü bölümde (s. 389-676) Gök-Türklerin isimleri manasına değinilmemesi; Kül Tigin Yazıtı’nın doğu yüzünün üçüncü satırında ince g tamgası yerine -ük/-ök tamgası, Bilge Kağan Yazıtı’nın doğu yüzünün dördüncü satırında ise ince k tamgası kullanılması dolayısıyla oluşan “*Kök Türk*” şeklinde okunusundan bahsedilmemesi ilginçtir. Gök şeklinde söyleniş yaygın olsa da doğru yazılışın “*Kök Türk*” olduğunu söyleyen tarihçiler de mevcuttur. Bu bağlamda yazarın kök kelimesi anlamına değinmesini ve bu görüşlerden de bahsetmesi beklenirdi. Yıldırım’ın, Gök-Türkleri 1. Gök-Türk, 2. Gök-Türk diye ayırmaması da bir diğer ilginç noktadır. Tarihçiler arasında ayrılık yaşatan bu konuda yazar Yıldırım’ın elli yıllık fetret devri sonrası yeni devlet kurulduğunu iddia etmeyenlerden olduğu burada belli olmaktadır. Nitekim İltiş Kağan (682-691) devlet kurucusu olarak gösterilmemiştir. Gök Türkler bölümü altı kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda Doğu Gök-Türkleri anlatılırken ikinci kısımda Batı Gök-Türkleri anlatılır. Doğu Gök-Türkleri köken ve türeyiş destanıyla başlar ve siyasi tarih sonrası “*Kültür, Toplum ve Devlet*”e değinilir. Batı Gök-Türkleri ise köken konusuyula başlar ve siyasi tarih, “*Gök-Türkler ile Türkistan Şehirleri*” ve “*Batı Gök-Türklerin Budacılık ile İlişkileri*” başlığında Batı Göktürkleri incelenir. Üçüncü kısım “*Gök-Türk Çağında Türk Boyları*”dır ve boylar anlatıldıktan sonra bir çizelgeyle boyların Çince ve Türkçe isimlerine, buldukları yerlere ve nüfuslarına değinilir. Dördüncü kısım “*Gök-Türk çağında Moğol Boyları*”dır. Burada Moğolların kökeni, boyları ve Türklerle olan akrabalıkları anlatılır. Beşinci kısım “*Gök-Türk Çağında Tunguz Boyları*”dır. Moheların kökeni ile başlar ve Büklilerle bağlantısı, kültürleri, dilleri ve coğrafyasına değindikten sonra boylarına ve dış ilişkilerine değinilmektedir. Son kısım ise “*Gök-Türk Çağında Koreliler*”dir. Kore halklarına değinildikten sonra eski kültürlerine ve eski Türk kültürü ile ilişkilerine değinilir ve bölüm Gök-Türk kağanları çizelgesi ile sonlandırılır.

Beşinci bölüm (s. 677-794) ve son bölüm olan “*Uygurlar (744-840)*”, dört kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda yani “*Siyasi Tarih*”te tarih sahnesine çıkışlarından yıkılışına kadar olan siyasi tarih aktarılır. İkinci kısımda başlığından da anlaşılacağı üzere “*Uygur Adı, Uygurların Kökeni, Dokuz Oğuz Urukları*” işlenir. Üçüncü kısım, “*Tarihi Coğrafya*”dır, son kısım ise “*Toplum ve Ekonomi*”dir. Bunların ardından Uygur boy beyleri ve hükümdarlarıyla ilgili bir çizelge verilir. Uygurların anlatılmasıyla Ötüken devletleriyle birlikte Eski Türk Tarihi kitabının ilk cildi de tamamlanmış olur.

Kitapta Ötüken devletleri anlatılmış olsa da tarihte Ötüken’i başkent yapmış ve kısa süre de olsa ellerinde tutmuş Kırgızlara yer verilmemiştir. Kırgızların tarihinin uzun olması ve Moğollara karşı mağlubiyetten dolayı Ötüken’i tarihlerinde kısa süre tutmalarından dolayı bahsedilmediği, sonraki ciltlerde değinileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, Kürşat Yıldırım, “*Eski Türk Tarihi*” adlı eseriyle tarih bilimine ve literatüre önemli bir katkı sağlamıştır. Bu eser tarihin en eski zamanlarından beri medeniyetin aktarıcısı olan Türklerin, Ötüken’den beri bıraktıkları izlerin izini süren bir çalışma olmuştur. Ötüken’den beri süregelen Türk tarihini, tarih biliminin metotlarına bağlı kalarak ince bir ustalıkla ele alan ve değerlendiren Yıldırım’ın bu eseri genel okuyucu kitlesine hitap etmekle birlikte bilhassa lisans ve yüksek lisans düzeyindeki tarih öğrencileri için bir ders kitabı niteliği taşımaktadır.

GTTAD

Makale Bilgileri:	
Etik Kurul Kararı:	<i>Etik Kurul Kararından muaftır.</i>
Katılımcı Rızası:	<i>Katılımcı yoktur.</i>
Mali Destek:	<i>Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.</i>
Çıkar Çatışması:	<i>Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.</i>
Telif Hakları:	<i>Çalışmada kullanılan görsellerle ilgili telif hakkı sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır.</i>
Article Information:	
Ethics Committee Approval:	<i>It is exempt from the Ethics Committee Approval</i>
Informed Consent:	<i>No participants.</i>
Financial Support:	<i>The study received no financial support from any institution or project.</i>
Conflict of Interest:	<i>No conflict of interest.</i>
Copyrights:	<i>The required permissions have been obtained from the copyright holders for the images and photos used in the study.</i>

